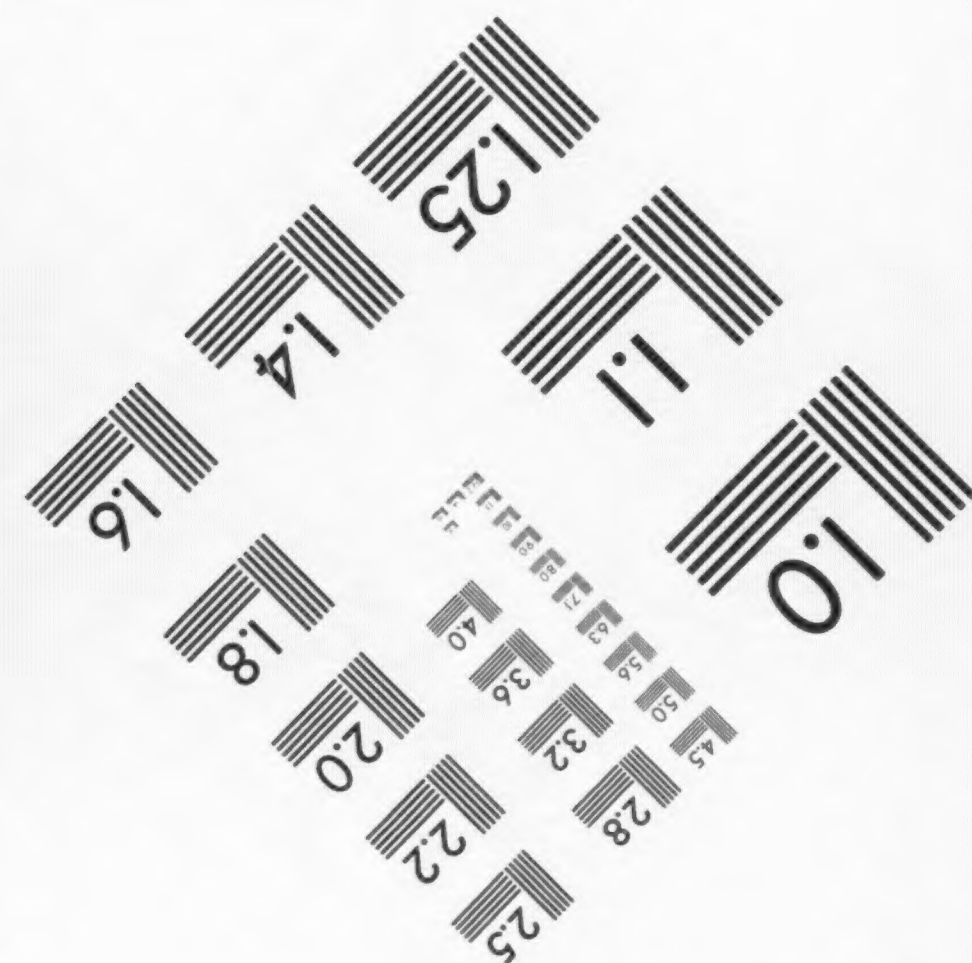
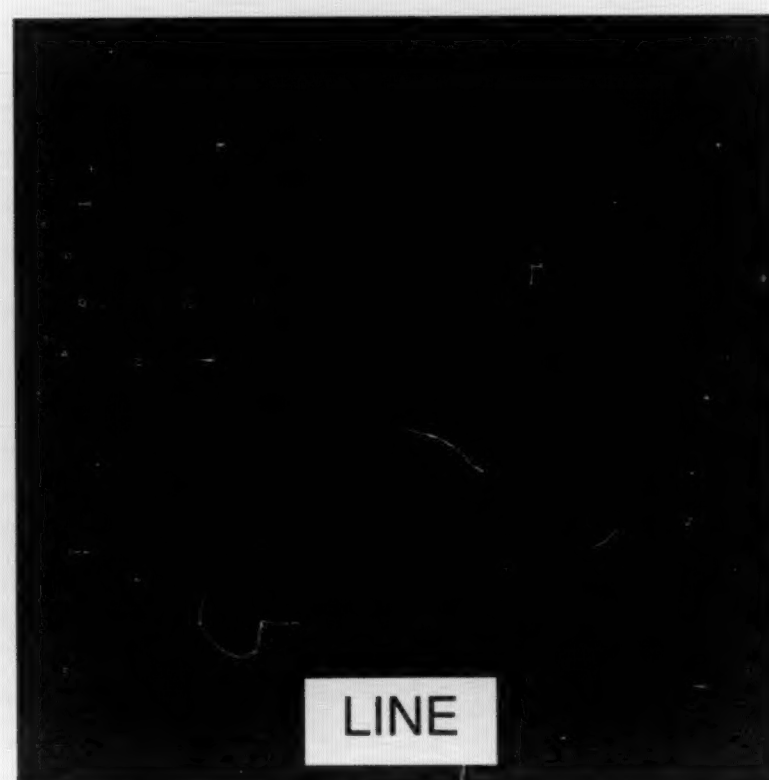
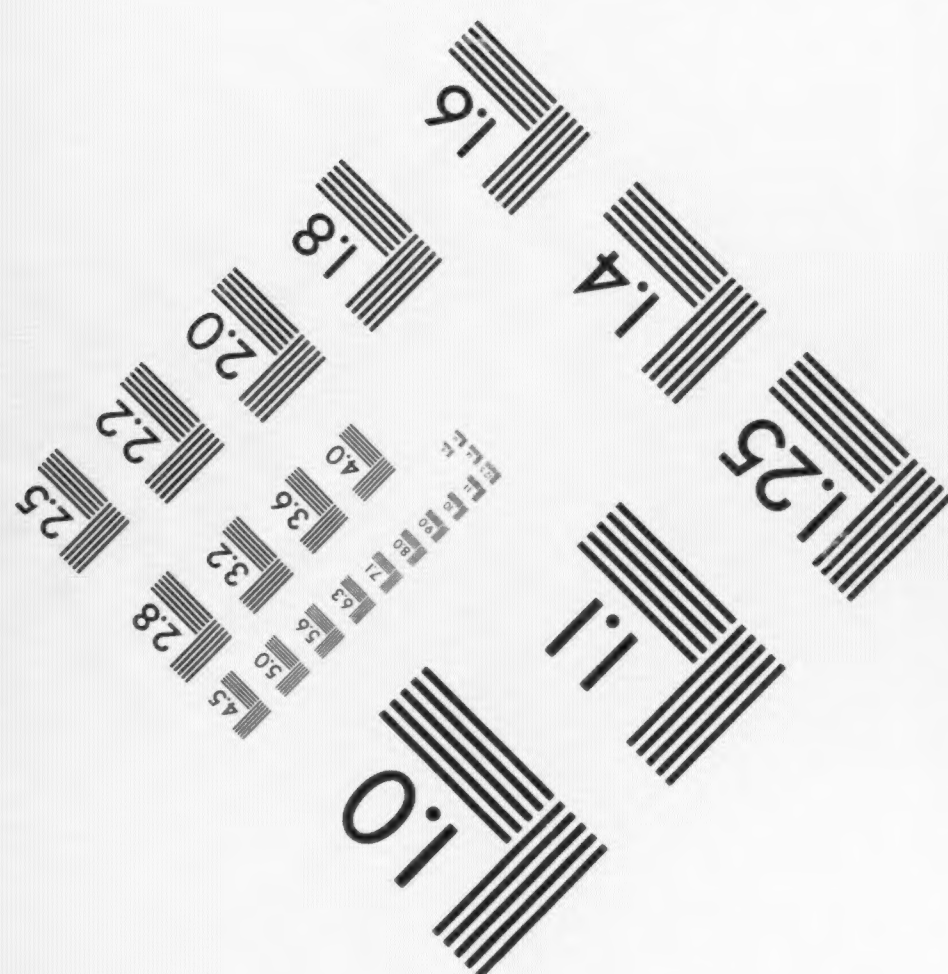
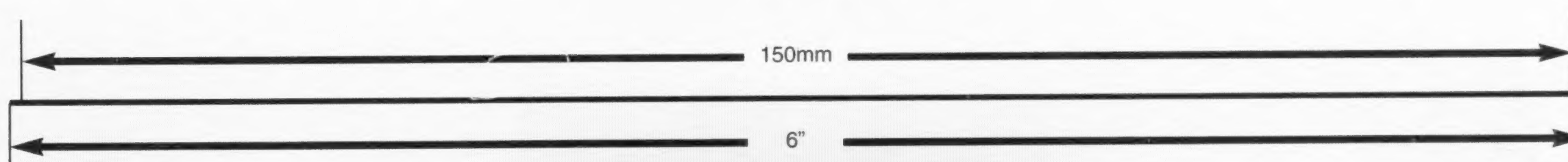
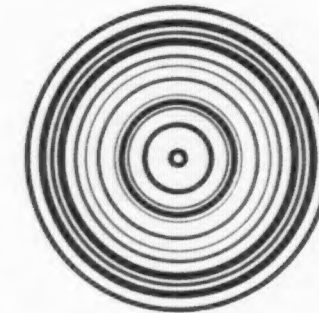
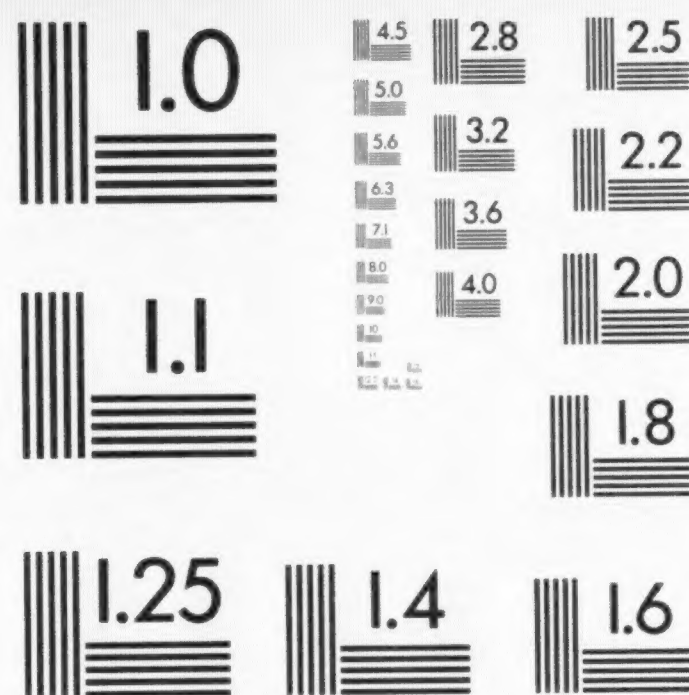
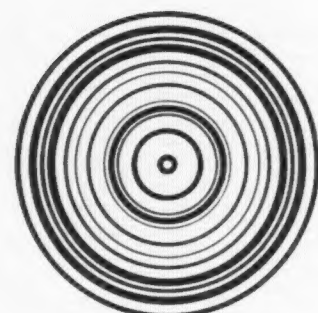
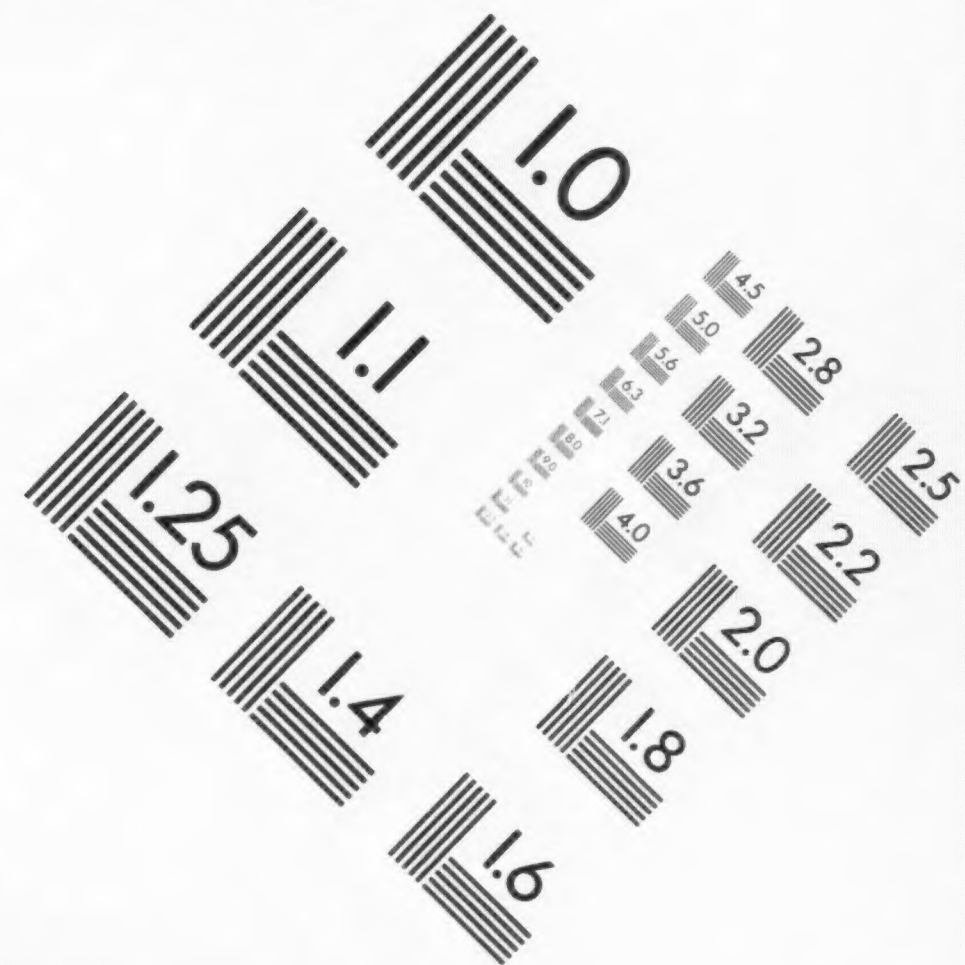
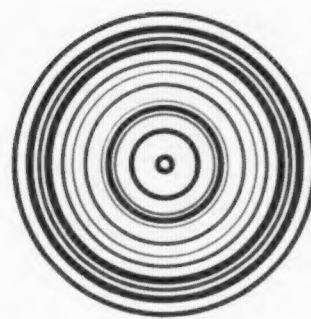
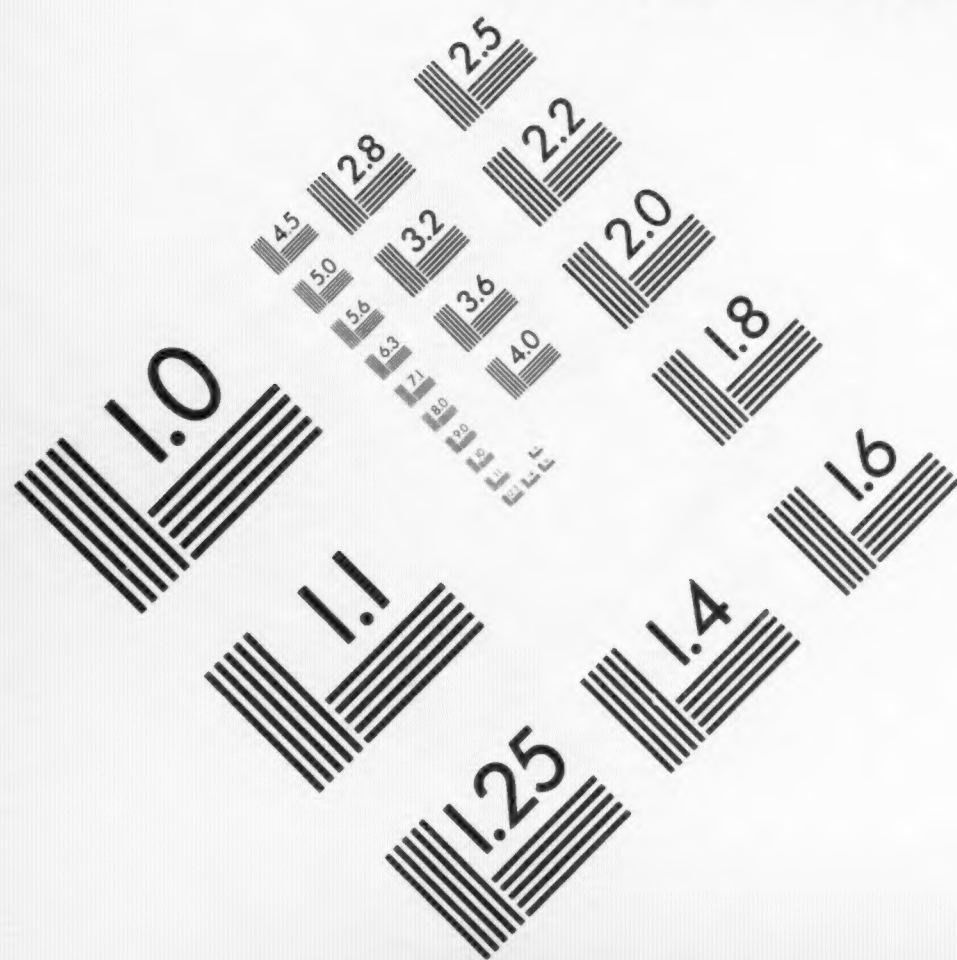

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.

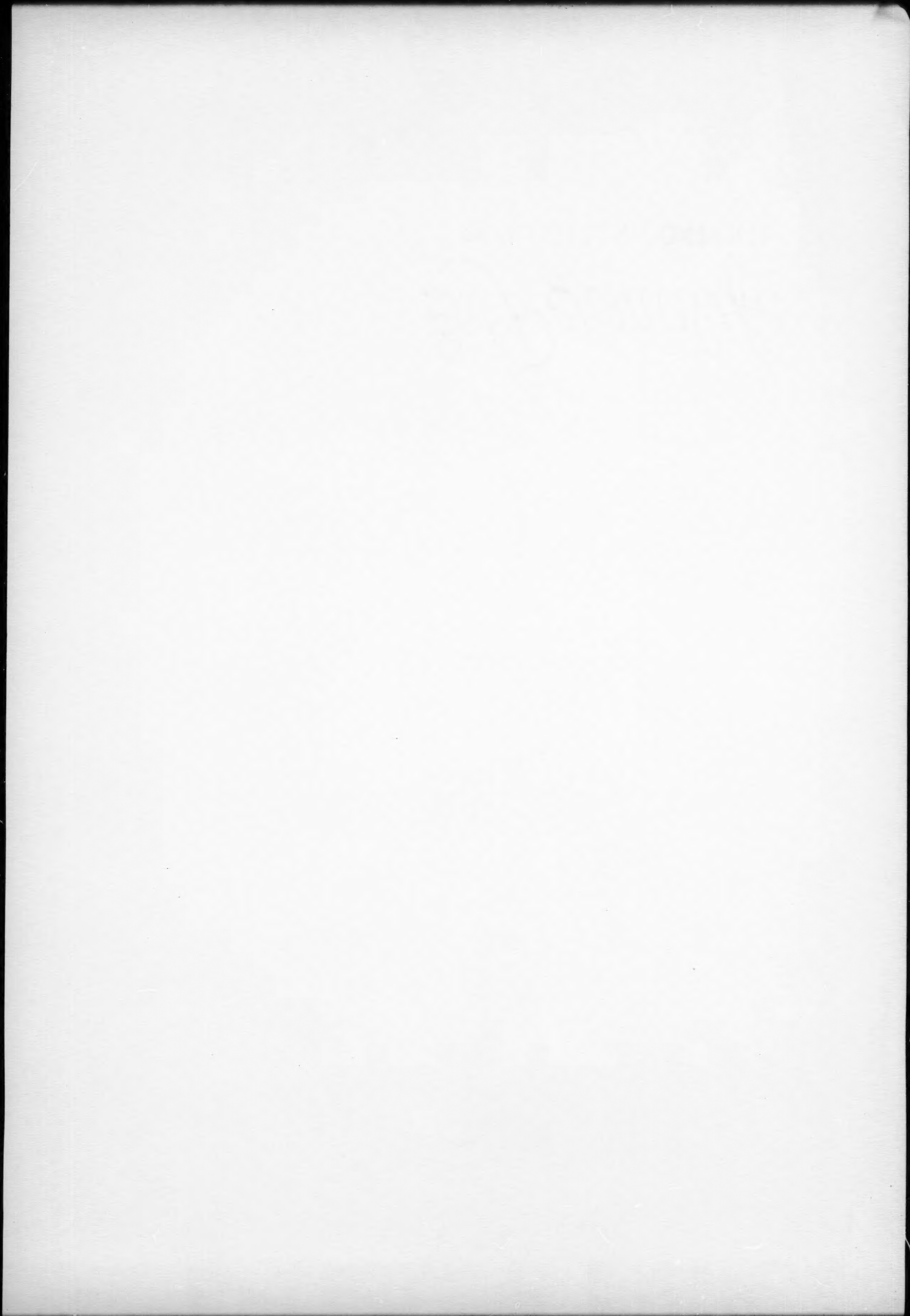
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.

Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

Microfilmed 2004
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH
DRAMA

PRESERVATION
PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2004-1877.1

Tshapnik, M.
Di kloleh: drame in 3
aktn mit an epilog.
Varshe, 1931.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2004- 1877.1

Tshapnik, M.

Di kloleh : drame in 3 aktn mit an epilog

Varshe : Farlag "Lem'an hasefer", 1931

64 p. ; 22 cm.

1. Yiddish drama.—lcsh
I. Poland-Warsaw

ID: NXYH02-B1908
CALL #: /106129

CC: 9114

DCF: [HBR]

Reduction ratio

X 10.0.

Di Klote

מ. טשאפניק

Terapnka

די קללה

דראמע אין 4 אקטן

פארלאג, לחען הספר

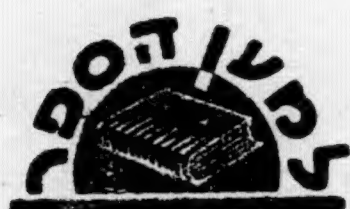
1932

ווארשע

מ. טשאפניק

ר י ק ל ה

דראמע אין 3 אקטן מיט אן עפילאג

פארלאג "למען הספר" ווארשע, זאמאנא 3

1 3 9 1

Prawa reprezentowane przez "ZAKS"
Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych
Wydział Taniem
Warszawa, (Polska, Pologne), Marsz. Focha № 2
tel. 299-61.

רבקה
נעחירמעט
דער מחבר

Perl.
130

M. Czapnik / Di Krole / Dramat /
Wyd. „Lemaan hasefer” / Zecernia
K. Bir Warszawa, Pawia 37 m. 2.
W a r s z a w a / 1 9 3 1

Druk Sikora i Mylner, Nowolipki 6

פערזאנען:

ר' בערל — קדינשטעטלדיקער מלמד
חנה — זיין פרוי
משה — זייער זון
איסקע — זייער טאכטער
(אסתר
רחל) איסקעס חברטעס
שדכן
שלמה — א מילדער
רבקה — זיין טאכטער
אמעריקאנער
א גרופע פשוטע יידן
א גרופע פכודיקערע יידן
שמש
ר' זרח
חסידים
א גרופע יוגנט

אָרט: א קליין שטעטל אין פויליש-ליטע
צײַט: מעגלעך, אז תמיד

ערשטער אקט

ערשטע סצענע

א געוויינלעך מעגלירט עס צימער אין א קליינשטעטלדיקע
באלעבאטישער שטוב. צו א מענטשער לינקס — א שפּיגל
רעכטס — א טיר אין גאס אריין, אין הינטערגרונט —
א טיר צו די אנדערע צימערן. אויף די הענט — בילדער
פון ר' משה מאָנטעמאָרע און פון הייליגער גאון.

משה

זיצט א לענגערע היילע איבער א בוך. לסוף שטייט ער אויף, האַרט א
בליק אויפן זיגער, קוקט אויף דער טיר, האָט צו דער גאס, הייבט אָן
שפּאַנטן אהין און צוריק איבערן צימער, רעדנדיק צו זיך:

זיי וועלן שוין היינט נישט קומען? ס'איז דאָך
שוין שפעט! ווי אומעטיק עס איז, ווען זיי קומען נישט?

שפּאַנט שווינדליק.

עס קומט אריין אסתר, נאָך איר — רחל.

ביידע

גוט נ'אָוונט, משה!

אסתר

אליין, זייער פריינדלעך

וואָס זיצט איר עלײן, משה? וואו איז איטקע?

משה

צעמישט

וואס? ווער? איטקע? איך גיי איר אריינרופן, אויב
איר ערלויבט.

פיידע

ביטע! ביטע!

משה א.ם.

בידע אליין.

אסתר

וואס ווערט ער אזוי צעמישט, ווען ער רעדט מיט אונז?

רחל

דאז איז ער שוין.

אין מין, אז דו ביזט אין דעם נישט ווייניק שול-
דיק.

אסתר

בשורה

ורא עורי?

רחל

אין פריערדיקן טאג

זע, ווי זי איז גאט די נשמה שולדיק! וואס פאַר-
שטייטסטו דאָ נישט? דיין פנימל צעמישט אים.

אסתר

חיל עפעס זאגן, נאך עס הערן זיך טריט, זעצט זי זיך שטיל אהעק.

רחל

באַטראַכט דעם בוך. עס קומט אַרײַן אַ מײַלעכע—אײַס קע.

איטקע

גוט ג'אָונט! איר זענט שוין לאַנג דאָ? איך האָב
נישט געקענט אוועקגיין, די מאמע האָט מיך פאַרהאַלטן.
עס דאַרף באַלד קומען אַ מיידל צו משהן.

דחל

קיקנדיק אויף אסטערן

ט'הייסט - א מידל? א פלה - מיינסטו א חדא?!

איטקע

זיי וועלן זיך היינט זען. אויב זיי וועלן זיך גע-
פערן, וועלן נאך היינט זיין די תנאים.

דחל

די מוז זיין א שינע?

איטקע

יא, דער שדכן האָט געזאָגט, אַז זי איז זייער
אַ שיינע. און ס'אַרע רייכע זי איז! איר האָט גאָר קיין
אַנגעג נישט דערפון!

רחל

איז זי אַ שיינע און אַ רייכע, וועלן דאָך אַוודא
היינט זיין תנאים.

איטקע

אַוודא! אַוודא! מיר האָבן שוין אַלץ צוגעגרייט
צו די תנאים. אויב איר ווילט, קומט מיט מיר, וועט
איר זען, ווי מיר האָבן אויפגערוימט דעם זאַל.

רחל

צו אסתר, העלכע האָט זיך דערהייל צוגערוקט דעם בוך און אים גע-
בלעטערט

קום, אסתר, מיר'ן גיין אַ קוק טון.

אסתר

מיט אַן אינעווייניקסטן ציטער

גייט אַליין. איך וויל דאָ אַ קוק טון עפעס אין
בוך.

יחזקאל א. אסתר בלייבט אַליין.

אסתר

צו זיך

פאַרוואָס האָט אויף מיר געמאַכט אַזאָ ווירקונג די
ידיעה, אַז צו משה'ן קומט אַ מיידל? פאַרוואָס בין איך
אַזוי אומרואיק געוואָרן?

ס'הערן זיך טריט פון גאס. ס'קומט אַריין דורך דער גאס-טיר משה,
וועלכער בלייבט פאַרוואונדערט, טרעפנדיק אסתרן אַליין.

משה

פאַרוואָס זיצט איר אַליין? כ'האַב דאָך אַריינגע-
שיקט איטקען צו אייך. און וואו איז רחל?

אסתר

רחל? איטקע איז געגאַנגען איר ווייזן, ווי מען
האָט די שטוב אויפגערוימט פאַר דער פלה, וואָס קומט
צו אייך.

משה

פאַרוואונדערט

צו מיר - אַ פלה? וואָס? ווער האָט איר געמאַכט
פאַר מיינע אַ פלה? איך ווייס דאָך פון גאַרנישט.

עס קומט אַריין רחל, נאָך איר - איטקע.

רחל

שיין! וואונדערבאַר! וועט זיך דאָס אַ ביסל די
פלה דערשרעקן, דערווענדיק אַזאָ שטוב?

איטמע

נאאיה

זי וועט זיך דערשרעקן? זי איז דאך אזא רייכע!
ביי איר איז דאך אוודאי א סך שענער.

משה

איך הער, איר רעדט פון א פלה, - זאגט מיר,
פון וואס פארא פלה רעדט איר אייגנטלעך?

רחל אין איטקע שיטן אויס מיט א געלעכטער.

ביידע

לאכנדיק

זעט, ווי נאריש ער מאכט זיך!

רחל

זי איטקען

איך קלער שוין, וואס פארא קלייד צו טראגן אויף
זיינע תנאים, און ער מאכט זיך נישט-וויסנדיק! אפשר
ווייסטו, אסתר, וועמען ער וויל דאס אייגרעדן?

אסתר

איך? וואס ווייס איך?

לאזט פאראן דעם קאפ אין שטייגט.

אלע שטייגן אָנגעשטרענגט. אזוי טרעפט זי די פריילעך-אריינקומענדיקע
חנה.

חנה

קינדער, וואס זענט איר אזוי פארטראכט? צו משהן
גיי, קינד! גיי וואש זיך ארום. סו אן דעם נייעם הוט
און דעם נייעם אָנצוג. גיי! גיי!

משה

די נייע זאכן? זיך אַרומוואַשן? וואס איז היינט
טארא יום-טוב, מאמעש?

חנה

א יום-טוב, קינד מיינט, א יום-טוב! היינט רעכע-
נען מיר צו מאַכן תנאים ביי מיין ערשטן קינד, ביי
דיר, מיין זון, משה'נקע!

משה

איראניש

אזוי, מאמע, תנאים ביי מיר? קומט דער אונז
א מזל-טוב. נאָר פארוואס האָט מען דאָס מיר פריער
נישט געזאָגט, וואָלט איך דאך געזאָגט א שטיקל תורה.
איך בין דאך עפעס געווען אמאל א גוטער בחור אין
דער ישיבה.

חנה

דערמאָן שוין נישט, קינד. דערמאָן שוין נישט!
נאָר וואָס דו זאָגסט: מ'האָט דיר געדאַרמט זאָגן-אין,
ערשטנס, אויב דו וועסט נישט וועלן, חס-ושלוב, וועט

מען דיר נישט נייטן; צווייטנס, האב איך דיר טאקע
געוואלט אלץ זאגן, נאָר דער טאטע האָט נישט געלאָזט, —
ער האָט דיר געוואלט מאַכן אַ...

עס טאָלט אַריין אַ פּריילעכער ר' בערל, מען הערט נישט מער, וואָס
חנה רעדט.

ר' בערל

וואָס זיצט איר דאָ און באַלעמוטשעט? צו משהן
פאַרוואָס גייסטו זיך נישט אָנטון? ביי שוין, שטיפער,
ביי! טרייבט אים אונטער, ער גייט אָפּ, צו איטקען, און וואָס זיצסטו
דאָ? פאַרוואָס העלפסטו נישט עפעס אין קיך, אָדער אַזוי
עפעס, נאָר דרייט זיך אַרום, דראַנדיק מיטן פינגער צו די
בידע מידלעך, איר זאָלט געדענקען, קינדער, איר זאָלט
למען-השם גוט באַדינען די געסט, אויף אייערע תנאים
וועלן מיר אייך אָפדינען.

איטקע

ווענדט זיך צו די בידע מידלעך, זאָננדיק עפעס, עלע דרם סאַרלאָן
דעם צימער, עס בלייבן נאָר טאטע-מאמע.

ר' בערל

שטיצערש

נו, באַפעשי! פאַרטראַכט זיך גלייך ווילאָנג איז דאָס,
אַז מיר האָבן זיך געגרייט צו אונזערע תנאים? אַ! דעם
מענטשנס יאָרן לויפן, אַז מ'דאָנזשעט גאַרנישט אַרומצו-
קוקן זיך און מ'איז שוין אויף דער עלטער, כאַפט זיך
באלד וואָס האָב איך זיך דאָ צערעדט? מיר דאַרפן דאָן-

קען דעם, וואָס כ'בין נישט ווערט צו דערמאָנען, אַז
ער האָט אַזוי געמאַכט, זאָל ער נאָר ווייטער העלפן,
ס'זאָל אלץ עולה-יפה זיין. ווידער שטיצערש איבערצאָגן,
מ'זאָל דערלעבן, קענסטו שוין אפשר טאקע זיין אַ באַפעשי.
דער מחותן וויל מאַכן גאָר אינגיכן די חתונה, וואָס
זאָגסטו דערצו?

חנה

פון מיינעטוועגן מעג זיין די חתונה אין אַ חודש
אַרום, פאָלט אַריין אין עקסטאָ! אַ לויב און אַ דאַנק צו
דיר, אַז איך וועל דערלעבן מיין משה'נקען פירן צו
דער חופה.

זי צעוויינט זיך, עס קומט אַריין דער שדכן.

שדכן

גוט נ'אָוונט, מחותנים.

מחותנים

גוט נ'אָוונט, גוט יאָר, ר' שדכן.

שדכן

וועמען די מוטער האָט באַגרייט מיט אַ חיינענדיק קיך

וואָס, איר וויינט גאָר, מחותנתע? נישט שוין,
כ'לעבן! פון וואָס האָט איר דאָ צו וויינען? ווי איר
זעט מיך לעבן: איך קוק אייך אָן — און כ'פאַרשטיי
בישט, וואָס איר טוט! די פּלה איז אַ הדר, און איר

האָט זי דאָך שוין אַליין געזען, נאָ, און ווייטער: וועגן
ממתקים, דאָס איז דאָך אויך דאָ. טאָ וואָס מאַכט איר
זיך נאָריש?

חנה

איר ווייסט דאָך, שדכנשי, עס וויינט זיך, אַ מאַמעס
האַרץ פאַרשטייט איר דאָך אַוודאי! אוי, וואָס מ'ליידט
זיך דאָס אָן, איידער מ'מאַכט דאָס פאַר אַ שטיקל מענטש,
און אַז גאָט העלפט, מ'דערלעבט שוין די תנאים -
וויינט זיך!

שדכן

אי, מאַמע-שמאַמע! וואָס מאַכט איר זיך נאָריש?
עס וויינט זיך - איז איין זאך, און ויצן און וויינען -
איז אַ צווייטע זאך. העננדיק זיך צום גאָט ווי איר קוקט
מיך אָן, ר' בערל, איז דאָך דאָס נישט, גאָט צו דאַג-
קען, דער ערשטער שידוך ביי מיר, און איך האָב נאָך
קיינמאָל נישט געוויינט...

ר' בערל

נישט פאַרשטיינדיק אַפנים

איר דאַרפט זיך אָבער נישט וואונדערן, ר' שדכן.
איר ווייסט דאָך, אַז אַ ווייבל איז נישט קיין מאַנסביל;
איר ווייסט דאָך, וואָס דער פאָליאק זאָגט: „צאָ כלאַפּ,
טאָ ניצ באַבאָ“.

איטקע

לויפט אַריין האַסטיק, רוסנדיק

פאַפּאָ! די מחותנים זענען דאָ!

ר' בערל

איך גיי שוין, איך גיי! צו חתן מצאן זיך צו-
רעכט דעם פנים אַ קאַפּ, כען זאָל נישט באַמערקן, אַז
דו האָסט געוויינט, און קום בצלד אַרויס.

ער נעמט דעם שדכן אונטערן אַרעם. —

זי גייען ביידע אָפּ.

איטקע

פאַרשעמט

דו האָסט געוויינט, מאַמע, האָ? פאַרוואָס זאָסטו
געוויינט?

די מאַמע ענטפערט איך נישט, נאָר גיט אויף אַ האַרעמען קוק;
זי לאָזט זיך גיין צום שוויגל, גיט אַ ביסל אַ חיש ס'פנים, פאַרריכט זיך
ס'שייטל, הענדט זיך צו דער טאָכטער.

קום, קינד, קום! זיי פאַרשטייען נישט קיין מוטערס
האַרץ...

ביידע אָפּ.

פאַרהענג פאַלט.

זאגט עפעס אין דער שטייג צו איסקען, וועלכע גייט גלייך ארויס. באלד
קערט זי זיך אום מיט א פלאש ברענען און א טאץ קיכלעך, שטעלט עס
אדעק אויפן טיש.

חנה

נעמט עפעס דערווייל אין מויל אריין. נעמט, —
וואָס זיצט איר אזוי?

יידן

פריער שרייבט מען די תנאים, מחותנתטע!

חנה

מיט אנטשולדיקונג אין טאן

איך ווייס נישט: ס'איז ביי מיר דאָס ערשטע
קינד. אז נאָט וועט העלפן, ביי די איבריגע קינדער,
וועל איך שוין וויסן...

ערשטער ייד

נו, און וואו איז דער מחותן? פארוואָס קומט ער
עפעס נישט אריין?

חנה

איר וויסט דאָך, אז ס'איז נישט פאר קיין גראַשן
א בייגל אויפצועסן. ס'איז דאָך עפעס א זאך אויסן
גאנצן לעבן, דארף מען זיך דאָך וועגן אלץ מיישב זיין.
זיצט ער טאקע איצט און רעדט ארום וועגן נדן... איר
וויסט דאָך!

צווייטע טצענע

א שידן-טאפערטער צימער, פון די ווענט קוקן אראָפּ
פארטעטן פון זיידעס, רעכטס — א טיר צו דער קיך.
אין הינטערגרונט — א טיר צו אן אנדער צימער. אין
מיטן דער שטוב — א לאנגער טיש, אויף וועלכן ס'ברע-
נען ליכט אין זילבערנע ליכטערס; ארום טיש — שטולן
הייטער פון אויבנאָן — לאנגע בענק. ביים טיש שטייען
מוטער און טאכטער, ציילן די טישטעכער, גלייכן זי
אויס; זיי שטעלן אויך גלייך די שטולן.

חנה

אלץ אין אַרדנונג, קינד? האָ? ווי זאָגסטו, ס'וועט
זיין גענוג פאר אלעמען? מיר האָבן דאָך גערופן א שפּאָרן
פולם, קיין עין-הרע נישט.

איטקע

ס'עט זיין גענוג, מאמעשי. איך געדענק: ביי
חיימען, לייב דעם איינבינדערס זון, זענען געווען נאָך
מער מענטשן — און זיי האָבן ווייניקער אָנגעגרייט.

עס קומען אריין עטלעכע יידן, גיבן זיך אַפּ פריילעך שלום-עליכם, זעצ
זיך אויף די בענק. זי רעדן וועגן פריז אויף קארן, הייז. די מוטער

צווייטער ייד

איר מענט זיין רואיק. אייער זון גייט צריין אין
א שמעלק-גרוב, הערט איר, איך האב דאך מיט אים
געהאנדלט, אזויפיל מעג איך עס מארגן פארדינען, וויפל
דורך ר' שלמה מאריצקערס הענט איז דורכגעגאנגן.
גען מיין ווייץ. ס'הייסט - שלמה מאריצקער! און די
כלה האב איך שוין געקענט, ווען זי איז נאך אין די
וויקעלעך געלעבן.

חנה

אזוי? קענט איר זיי טאקע גוט?

צווייטער ייד

זום פערטן ייד

ער וויל שדכנות, הא?

עס קומען צוויי א גרופע בנבדיקערע יידן, מיט זי קומט מיט א שמש.
זיי גיבן זיך אפ שלום עליכם מיט מער ברייטקייט. ווען זיך אויס אויף
די שטולן.

איינער פון זיי

וואו איז דער מחותן? דער חתן וואו איז?

חנה

זיי גייען שוין צוריק. צו איס קען אין דער שטיל גיי.
קינד, גיי! זאג דעם טאטן, אז די געסט ווארטן שוין.

איטקע

לויפט צראפ. עס הערשט אן אָנגעצויגן שוויגן.

נאך אייניקע מינוטן קומט צוריק דער חתן אין באגלייטונג פון די מחותנים.
נאך זי לויפט א פריילעכער דער שדכן. אלע שטעלן זיך אויף, מען בא-
גריסט זיך מ'טן חתן און מיט די מחותנים. דער חתן זעצט זיך אויף
זיין ארט. ס'הערשט א שטילקייט.

שדכן

רבותי! וואס שווייגט מען דא? וואס זענען מיר
דא געקומען שווייגן, וואס? לאז מען שרייבן תנאים
און מירן נעמען עפעס אין מויל צוריק.

ערשטער ייד

אודא! אודא! וויסטער מיר האבן עס שוין
טאקע געזאגט: מ'דארף שרייבן תנאים. מארגן איז דאך
א מערק, דארף מען דאך אויפשטיין פריער.

צווייטער ייד

וואס איז די איילעניש? מ'שטיינט געזאגט, וואס
מען פארדינט היינט אויף די מערק, - א שפאס!

שדכן

דאס לייגטס אדוק, מירן טאקע שרייבן תנאים,
און דער עיקר: מ'דארף דאך עפעס אין מויל צוריק
אויך נעמען.

עס קומט צוריק די כלל אין באגלייטונג פון אסתרן און רחלען.

שדכן

א, די פלה איז דא! איצט קען מען דאך שוין
אודאי שרייבן! מחותנים, וואָס זאָגט איר?

ר' שלמה

מהיכי-תיתי.

ר' בערל

פון מיינעטוועגן אויך.

שדכן

אַט אַזוי אַ! פאַרלאָזט זיך טאַקע אויף מיר. ר'
שמש, נעמט שרייבט די תנאים.

שמש

וואו איז אַ סינטער, אַ פערדער? די תנאים וואו
זענען.

שדכן

וואו זענען די תנאים?

איטקע

לויפט אריין

אַט דאָ זענען די תנאים, און דאָ אַ סינטער מיט
אַ פערדער.

שדכן

האַט איר שוין אַלץ?—טאָ נעמט שרייבט. מחותנים.
זאָגט אים אַלץ מיטאַנאָדער.

די מחותנים שטעלן זיך אַרום דעם שמש, העלכער נעמט שרייבן
אַ טייל שפיצט-אָן די אויערן, בייגט זיך צו צום שמש. דער חתן,
אַ בלאַסער, קוקט בנגבה אויף דער פלה. ער טרעטט זיך מיט אַסתר-ס
בליק... הערט נאָך בלאַסער. — איינער פון די בכבודיקע יידן
הענדט זיך צו אים, היילנדיק אים צעשטרעקן

וואָס איז, חתן? נאָך דער חתונה וועסטו דאָך,
אייה, פאַרן לערנען, הא?

משה

איך ווייס? ווי די צייט וועט ברענגען!

צווייטער בכבודיקער ייד

מישט זיך אויך אריין

נ, אודאי! ווי גאָט וועט מאַכן.

דער שדכן חייבט זיך אויף טון זיין אָרט, לויפט צו צום שמש, ציט אים
ביים אַרבעט

ר' שמש איך פאַרשטיי נישט, ווי קאָנג איז דער
שיעור צו שרייבן?

מש

אַט באַלד! באַלד! איז, ווי זאָגט איר, מחותנים.
בת?...

שדכן

בת ר' שלמה! אוי, ר' יצחק, ס'וואלט שוין צייט
געווען, איר זאלט עפעס וויסן.

עס דויערט א לענגערע ווילע, דער שמש הענט זיך צום צווייטן זימער.

גרייט אן אויף מול-טוב! מ'נעמט שוין ליינענען.

שטימען

שוין גרייט! שוין גרייט!

דער שמש שטעלט זיך אויף, אלע הערן געשפאנט, ער הייבט אן ליינענען...

משה בן ר' דוב עם הפלה מרת רבקה בת ר' שלמה.

עס הערט זיך א קוויטש, אלע דרייען אויס די קעפ, אסתר טוט א פאל
צום דיל, עס הערט א טומל, מ'שרייט

שטימען

חלשט!

אנדערע, איבערהויפט דער שכן, שרייען

עמט איר דערווייל ארויס!

מ'נעמט איר ארויסטראגן.

משה

שטעלט זיך אויף אן אויסגעזענטער, לאזט זיך נאך איר מיט א געשרי

אסתר! אסתר! זיי מוחל!

פארהאנג

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

א פארק. רעכטס—א טויער. פון טויער ציט זיך
סיף אין פארק אריין א הויפט-אלייט, פון וועלכער ס'הייסן
זיך אפ שטאלע שטעגלעך אין פארשידענע ריכטונגען און
פארלירן זיך אינדערווייטנס צווישן דער געדיכטעניש פון
די בימער. אין דער הויפט-אלייט שפאצירט אהין און
צוריק משה, וועלכער קוקט יעדע ווילע אויסן זיגער.

משה

א, גאט מיינער! ווי גליקלעך איך וואלט געווען,
ווען עס זאל טאקע אזוי זיין! כאפט זיך וואס צווייפל
איך? דארף איך נאך בעסערע באווייזן? פארוואס בין
איך אזא נאר געווען און נישט געפילט, אז דער ציטער,
וואס פלעגט דורכלויפן מיין קערפער, ווען איך פלעג
איר דערזען, איז געווען דער הייליקער ציטער פון ליבע?
פארוואס בין איך צו די תנאים געגאנגען? פארוואס האב
איך איר אזויפיל פיין פארשאפט, ביז זי האט צוזאמען-
געבראכן און געחלשט! איך האב איר ליב און איך האב
קעגן איר געזינדיקט. איך וויל דאס אויסבעסערן. כאפט

א קוק אויסן זיגער, גלייכצייטיק אויסן טויער פארוואָס קומט זי נישט? אפשר נאָר איך זיך? אין מיין ליבע צו איר רעד איך זיך איין, אַז זי האָט מיך געגנויטיק ליב? אפשר האָט זי מיך גאַרנישט ליב? הערט געהערער זי מוז מיך ליב האָבן! איך וועל פאַר איר מיין האַרץ עפענען. איך וועל איר ווייזן, ווי שטאַרק ליב איך האָב איר, וואָס איך בין גרייט צו טון פאַר איר, און זי וועט מיר ענטפערן מיט ליבע. נאָר פארוואָס קומט זי אָבער נישט. געהערער פארוואָס קומט זי אָבער נישט?

אסתר באַהייט זיך אין טויער. דערווענדיק משה'ן, וועלכער לָזט זיך גלייך צו איר, מאַכט זי שנעלערע טריט.

משה

צוקומענדיק גענטער צו אסתר

אַן! ס'אַרע שלעכטע איר זייט! פארוואָס האָט איר מיך געלאָזט אַזוי לענג וואַרטן?

אסתר

אַזוי, וואַרט איר דאָ שוין לענג? איר ווייסט דאָך. איר קענט דאָך מיין מאַמען. איך האָב איר געדאַרפט צווען. איר וועט מיר דאָך אַנטשולדיקן?

משה

אַנטשולדיקן... קען מען גאָר בייז זיין אויף אייך? איר ווייסט, אסתר, מירן אַראָפּגיין אַ קאַפּ אין אַ זיי-טיקער אַלייע. איר האָט דאָך נישט מורא פאַר מיר?

אסתר ענטפערט מיט אַ ליכטן שאַקל מיטן קאַפּ אויף גיין. זי לָזט

זיך שחייגנדיק אַהעק אין אַ זיטיקער אַלייע, ביז זי זעט זיך אויף אַ באַנק.

משה

איר ווייסט, אסתר, איך וויל אייך ערקלערן. צו-ליב וואָס איך האָב אייך אַהערגערופן. איך האָב אייך גערופן, בכדי אייך אָפּצוגעבן אַן ערקלערונג.

אסתר

איז דאָס אייער ערקלערונג?

משה

אסתר! איך בעט אייך, טרייבט נישט קיין שפּאַס מיט מיר, איך בין נישט קיין פרויען-יעגער, דערפאַר קומט מיר אַן אַזוי שווער אייך אַזן צו ערקלערן. - אסתר! איך האָב אייך ליב!

אסתר

גליקלעך

וואָס איך הער!

משה

איר שפּאַסט פון מיר, אַ? איר גלויבט מיר נישט? אָדער איר לאַכט מיך אויס! זאָגט, אסתרקע, זאָגט, איך וועל נישט אָפּטרעטן פון אייך. זאָגט מיר, זאָגט מיר.

אסתר

זי פריער

משה! איר האָט מיך ליב! מיך, משה! דערמאָנט

איך נאָר, וואָס וועלן אייערע עלטערן דערצו זאָגן? וואָס
וועלן אלע זאָגן, נאָכדעם ווי איר האָט שוין תנאים גע-
שריבן?

משה

עלטערן! אלע! איך ווייס איינס: איך האָב דיר
ליב, און דו וועסט זיין מיינע!

אסתר

אַבער, משה, איר האָט דאָך תנאים געשריבן!

משה

איך בעט דיר, עסטרקע, רעד מיט מיר אזוי, ווי
איך רעד מיט דיר. וועגן מיינע תנאים - נישט איך
האָב דאָס געוואָלט און נישט איך בין פאַראַנטוואָרטלעך
דערפאַר. איך בין נאָר נישט געווען דערקעגן, ווייל איך
האָב פון דיר נישט געוואוסט.

אסתר, א טיף-גערייטע, פאלט אים אויפן האלד; ער באדעקט איר פנים
מיט קיסן.

אסתר

טיף גערייט

מיין טייערינקער! איך טראכט שוין לאנג פון דיר,
אַבער איך האָב מיינע געפילן אין זיך געשטיקט. איצט
בין איך אזוי גליקלעך! אזוי גליקלעך!

משה

האָסטו פון מיר אויך געטראַכט? האָב איך זיך
טאַקע נישט גענאָרט? ווי קענסטו מיך אַבער ליב האָבן,
צו איך קען דיר מיט גאַרנישט גליקלעך מאַכן?

אסתר

גליקלעך מאַכן דאַרפסטו מיך נאָך? בין איך דען
נישט גליקלעך שוין מיט דעם אליין, וואָס איך בין פון
דיר געליבט? צי איז נישט קיין גליק פאַר מיר צו הערן
דיין שטים, צו פילן דיין באַריירוּנג?

משה

עקסטאַטיש

אסתרקע! אסתרקע!

גמח: ארום איר קאפ און באדעקט אים מיט קיסן.

פאַרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם.

שטייט הינטער דער וואנט, הערסטו שאנד". איך האָב
געהערט אייך דערמאָנען אייער זון. וואָס? ער איז נישטאָ
אינדערהיים?

חנה

ד'איז נישטאָ, ניין.

שדכן

גלייכער צוויי, וועלן מיר קענען רעדן ווי גוטע
פריינט. איר וויסט? כ'האָב היינט באַקומען אַ בריוו פון
מחיתן.

שלעפט אַרויס פֿון אַ קעשנע אַ ברייטל, גיט אים איבער ר' בערלען,
וועלכער קוקט אַריין אין אים.

חנה

וואָס שרייבט ער?

ר' בערל

ער שרייבט — — —

שדכן

פאלט אים אַריין אין די רייד

ער שרייבט, אז עס פאסט אים נישט פאַר דער
וועלט, וויל ער מאַכן חתונה. ער זעט אַפילו, מיט וועמען
ער האָט צו טון, נאָר ער קוקט נישט דערויף, ווייל אז
ער וועט חתונה האָבן, וויסט איר דאָך! דאָס שרייבט

צווייטע סצענע

דער צימער, ווי אין ערשטן אַקט. אַהנט, אויפן טיש ברענט אַ לאַמפּ.
ר' בערל זיצט ביים טיש, פאַר אים ליגט אַן אַפּענער ספר, אין וועלכן
ער איז סאַרטיפט. נעבן אים שטייט אַ גלאַז טיי. חנה זיצט איבערגעבויגן
איבער אַן אַרבעט. הייבט אויף דעם קאַפּ. קוקט אויסן גלאַז טיי. זאָגט:
נאָך אלץ שטייט די טיי? זי איז דאָך שוין לאַנג קאַלט. טרינק שוין
אַמאָל.

ר' בערל

נישט אויפהייבנדיק די אויגן

באלד! באלד!

חנה

באלד! באלד! ס'איז דאָך שוין איין, נישט קיין
טיי! ער האָט דאָס קיין צייט נישט. ער צוויי און דער
זון צוויי.

עס קומט אַריין דער שדכן.

שדכן

גוט ג'אָונט אייך! איר וויסט דאָך — מ'זאָגט:

ער אפילו נישט, נאָר איך האָב זיך מיט אים געטראָפן.
האַט ער מיר דאָס געזאָגט.

חנה

ו, וואָס שרייבט ער?

ר' בערל

האַטט דאָך שוין געהערט, - מ'זאָל מאַכן חתונה.

חנה

צום שדכן

מאָכן חתונה, דאָס איז גוט געווען אַמאָל. דער
טאַטע האָט געזאָגט - איז געווען געזאָגט. אָבער היינט-
טיקע קינדער - נעם זאָג זיי אַ דעה.

שדכן

אויפגעפאנגט צו ר' בערלען

היינטיקע יאָרן! אַט דאָס איז ס'גאַנצע אומגליק.
וואָס מיר האָבן מורא אַ וואָרט צו רעדן. טוען זיי טאַקע
זייערס, אָבער אַלץ מוז דאָך האָבן אַ גרענעץ!

ר' בערל

ג, טאָ וואָס זאָל איך טון?

שדכן

שוין! איר ווייסט שוין נישט, וואָס צו טון? אַן עק

שוין מיט אַלץ. אַ טאַטע איז שוין קיין טאַטע נישט. נו!
אויב אזוי-האַט ער דאָך רעכט, מעג ער שוין אַלץ טון;
אָבער שפעטער וועט איר ליידן און נישט קיינער.

חנה

נו! נו! שדכן! ס'איז נאָכנישט אַזאָ ביז! מיינט
נישט, אַז ער איז אַן אַרויסגעוואָרפענער. נישט דער
שידוך, וועט זיין אַן אַנדערער. אַזעלכע ווי ער וואָל-
גערן זיך נישט אין בלאָטע. אויב איר ווילט וויסן, איז
היינט דאָ געווען שמואל.

שדכן

שמואל? הם... מיר אַרט ער נישט. זאָל ער טון,
וואָס ער וויל. נאָר איך זאָג אייך: זעטס עפעס אַן עצה.
אַנישט, וועט מען אייך נאָכיאָגן אין די גאַסן. שוין היינט
לאַכט מען דאָך פון אייך אין די פויסטן.

ר' בערל

וואָס האָב איך געקענט טון? אים צוהאַלטן?

שדכן

דאָס בין איך אייך שוין מוחל. אָבער הערט, וואָס
מ'זאָגט: ער פירט אַ ליבע מיט איר...

חנה

אָן אַטעם

מיט וועמען?

שדכן

עמיכלענדיק

ס'הייסט-מיט וועמען? מיט איר, מיט דער מויד.

טשיסקע. איך זאג אייך, ר' בערל, מיך ארט נישט אזוי
די גאנצע זאך, ווי די העזה פון דער מויד: קומען אויף
די תנאים און אפטון אזא זאך!

חנה

היסטאריש

מיט איר, מיט איר. אין איר האט זיך דאס מין
משהנקע פארליבט. מין קינד, מין ברייאנט. וואס טוט
מען? וואס מאכט מען? וואו לויפט מען ערשט. און
זעטס נאך, ווי ער זיצט דאס רואיק! ס'זאל אים אנהייבן
ארן. ביי לייטן א טאטע וואלט שוין וועלטן איינגעלייגט,
און ער זיצט אזוי, ווי ס'וואלט גאר זיין קינד נישט
געווען.

ר' בערל

זי טישוין אנגעהויבן! נו, וואס זאל איך טון?
וואס זאל איך מאכן?

שדכן

נו, שאט! שאט! קריגן זיך דארפט איר נישט, ווייל
מיט קריגן זיך וועט איר גארנישט מאכן. מ'דארף די
גאנצע זאך באטראכטן. אפשר וועט זיך געפינען עפעס
אן עצה.

חנה

אדרבא! לעבן זאלט איר. זאגט, וואס טוט מען?
וואס מאכט מען?

שדכן

ט איר! דאס איז שוין א שווערער ענין. וואס

טוט מען? ווען ס'טרעפט ביי מיינעם א זון-גלויבט מיר,
קין איין מאג וואלט ער מיר מער קיין קינד געווען.
זאל ער זיך גיין. זאל ער פרווון פארדינען אויף
א שטיקל ברויט, וועט ער שוין קליגער ווערן.

ר' בערל

אוי, דאס איז אלץ גארנישט. אט אזוי ווי איר
זעט, שרייט זי דאך אויף מיר, זאל איך אבער פראבירן
זאגן: ער פאדגט דין נישט, גיב אים אמאל נישט קיין
פרישטיק אין דער צייט, - וועט זי מיך דען האַרכן?

חנה

טרויעריק

אויף דעם בין איך דאך א מאמע.

ר' בערל

סא וואס זאל איך טון?

שדכן

אי, כ'האב אייך דאך שוין געזאגט, אז ס'איז
אומזיסט אייער קריגן זיך. מ'דארף דערעיקר זען אן
עצה. טראכט א לענגערע חיילע, רומט גאלד אויס פריילעך א! ערשט
זע איך טאקע, אז גאט גיט שכל, מ'זאל זיך מיט אלץ
קענען אן עצה געבן. ס'איז דאך א פארטיקער שידוך.
ווי געפעלט אייך די מעשה? ס'איז מיר גאר פריער נישט
איינגעפאלן!

חנה

אומגעוולדיק

אין וואס גייט עס?

שדכן

בעלמסן

איר האט שוין געהערט, אז צו משה חיימס איז
געקומען א פרייגט פון אמעריקע?

חנה

זאל ער זיך פרייגען. וואס דען? אז עס איז בא-
שערט.

שדכן

זאלט איר געזונט זיין! לאזט רעדן. מיט א גמרא-
ניגון ער איז נאך א בחור, אזוי האב איך דערשמעקט,
און זי איז דאך א מיידל, איז דאך א פארטיקער שידוך.

ר' בערל

מיין קאפ כאפט נאכנישט. וואס הייסט, זי איז
א מיידל?...

שדכן

כ'האב דאך איין געזאגט: פארלאזט זיך אויף מיר.
מיינען איר פארשטייט נישט, ר' בערל? ס'איז דאך אזא
פשוטע זאך. ער איז נאך א בחור, ווייסט איר דאך
וועמען איך מיינ?

חנה

וועמען?

שדכן

איראניש

וועמען? דעם אמעריקאנער! און זי איז א מיידל.

דאס איז דאך אייער שטריק - כ'מיין שנור, כע, כע...
נו, וואגט אליין: איז דאס נישט קיין שידוך, הא?

חנה

אוי, ר' שדכן, לעבן זאלט איר! זעט, זעט, טוט,
וואס איר קענט!

שדכן

צו זיך

זי דארף מיך נאך בעטן... העכער מיט גאטס הייליג,
איכל שוין צוגרייטן א זעכץ און ס'וועט אליין, אם ירצה
השם, זיין אין ארדענונג. צו זיך ער'ס דאך פארקאפט
ווערן פאר איר.

ר' בערל

נאכדעם הי ער האט ארומגעטראט דעם פלאץ
ס'איז דאך וואזשנע! בנאמנות - וואזשנע!

פארהאנג.

דריטע סצענע

דערזעלבער גארטן, וואָס אין דער ערשטער סצענע. די זון
נייגט זיך נידעריק אויפן מערב-האָריזאָנט. משה זיצט
אנטקעגן דער זון, שרייבט עפעס אין אַ נאָטיק-ביכעלע.
ער הערט נישט, ווי אסתר קומט צו.

אסתר

לאַכנדיק

וואו! וואו! פארטיפט אַביסל! הערט נישט די טריט
פון דער געליבטער.

משה

אַנטשולדיק. זע נאָר, ס'אַראַ שיינער זון-אונטער-
גאַנג. כ'האַב עס געמוזט פאַראייביקן.

אסתר

פאַראייביקן?

משה

יאַ, יאַ, פאַראייביקן. איך וועל דיר דאָס באַלד
פאַרלייענען, וועסטו הערן, אויב...

אסתר

איך פאַרשטיי נישט.

משה

גוטמוטיק

וואָס פאַרשטייטו נישט?

אסתר

איך פאַרשטיי נישט, ווי דו קענסט אַזאַ זאַך פאַר-
אייביקן. ביסט דאָך נישט קיין מאַלער, אַ שטייגער!

משה

אין זעלבן סאָן

גערעכט, קינד, גערעכט! קיין מאַלער בין איך
נישט. איך בין אַבער אַ דיכטער.

אסתר

דו - אַ דיכטער?

משה

נא, הער זיך איין אַ ליד, וואָס כ'האַב ערשט
אַנגעשריבן, וועסטו זען.

אסתר

גוט!

משה

לייענט

עס שטאַרבט דער טאָג אין פלאַמען פורפור-רויט,
אַן אויג צעגלייט אין בראַנד פול בענקשאַפט זיך פאַרשעכט;
אויף שאַטנס-סליבל שוועבט הי אַ פלעזערמייז דער טויט, —
זימהויק און טיגסטער ציט דראָענד אַן די גאַסס.
איך הער דעם נשמה-פלאַפער צוקאַפנס פון אַ גוסס,
דעם הויך פון קאַלן אַסעם איבער יונג פאַרגייענד לעבן;
ס'הערט סלינק אַ נעץ געשפרייט און מ'לעזט נישט מער
ארויס עס —
קרום-שמיכלענדיק צעשטנט-הינקט. דאָר גרייב דערנעבן...

אסתר

פאלט אים אויפן האלדו

מיין דיכטער! מיין דיכטער! קומט אים איך פאר.
שטיי אבער נישט, וואָס דו שרייבסט.

משה

דו פארשטיסט נישט?

אסתר

ניין! דו רעדסט וועגן יונג אפשטארבנדיק לעבן-
און איך ווייס נישט, וואָס דו מיינסט...

משה

דו קענסט דאָס נישט פארשטיין, מיין טייערע,
ווייל דו זעסט נישט דאָס, וואָס איך זע.

אסתר

וואָס צווינס?

משה

איך פיל, אַז עפעס ווערט אַרום אונז געוועבט.

אסתר

אַרום אונז?

משה

מען וויל אונז דווקא צעשיידן.

אסתר

מיט שרעק

ווער?

משה

ווער, - דאָס ווייס איך נישט. נאָר איך זע, אַז
עפעס מאַרנע קוקט דער טאטע, און איסקע איז אויך

עפעס שמייכלענדיקער, ווי אין די לעצטע טעג, און ביי דער
מאַמען אין די אויגן ברענט, דאָכט זיך, אַ נצחון-פייערל.

אסתר

לאכנדיק

ביסט אַ דיכטער!

משה

לאַך נישט, טייערע מינע, לאַך נישט! איך פיל,
אַז עפעס ווערט אַרום אונז געפלאַנעוועט.

אסתר

די פריער

איך האָב דיר דאָך שוין געזאָגט: ביסט אַ דיכ-
טער! דו זעסט מיט דער פאַנטאַזיע מער, ווי מיט די
אויגן.

משה

הלוואי! לאַזט אַרעפּ דעם קאָפּ.

אסתר

זיי נישט צווי אומעטיק, מיין ליבער. קיינער איז
נישט אימשטאַנד מיך צוועקצורייסן פון דיר.

משה

זאָגסט דאָס?

אסתר

אומהויק

וואָס איז מיט דיר געוואָרן? איך דערקען דאָך
דיך נישט.

משה

איך בין נישט שולדיק! איך זע, איך פיל!

אסתר

זאל איך דיר שווערן?

משה

שווערן! איך ווייס, אז דו האסט מיך ליב. פאר
דיין ליבע האב איך קיין מורא נישט. נאר איך שפיר
עפעס אן אינטריגע. מ'ווייז אונז מיט געוואלט צעשיידן.

אסתר

מיט געוואלט?! פארוואס?!

משה

איך ווייס עס נישט.

אסתר

שלעכטע מענטשן מסתמא. לאמיר זיי פארשייטן.
מיר זענען ריין, - גאט וועט אונזער קללה הערן!

משה

איבערחורניק

אונזער קללה הערן...

אסתר

א קללה אויף די, וואס ווילן אונז צעשיידן!

משה

די מריער

א קללה אויף די, וואס ווילן אונז צעשיידן...

פארהאנג.

דריטער אקט

ערשטע סצענע

א האטעל-צימער. אין הינסערגרוסס א טיר צום קארידאר.
לינקס - א טיר צו א שכנותיקן צימער. צי א ריזן
טערווירטן טיש ווען דער אמעריקאנער און דער
שדכן.

שדכן

עסנדיק

אלזא, אזוי איז עס: איר וועט זי אַנקוקן, וועט
איר זיך אליין איבערצייגן.

אמעריקאנער

אַבער, מיסטער! כ'האָב דאָך געהערט, אז זי האָט
שוין אַ באַי, וואָס גייט מיט איר אויס.

שדכן

ביסל

מירן שוין זען...

ביידע עסן שוויגנדיק. עס קומט אריין א פארטיער און מלודעט, אז צום
אמעריקאנער פרעגט זיך א יונגע פרויעל.

שדכן

איר זעט שוין - מ'קען זיך אויף מיר פארלאזן.
הא? הייסט איר אריינפעטן.

אמעריקאנער

זאל זי אריינגיין.

דער פארטיער א.

שדכן

נו, איך גיי שוין. איר זעט דאך, אז איך בין נישט
יענער פארטאטש! דער עיקר - איר זאגט נישט זיין
קיין - ווי רופט מען דאס ביי אייך - גרינער, ווי?
כי, כי, כי.

אמעריקאנער

גיס אים א הייסטן קלאפ איבער דער פלייצע.

מירן זען, מירן זען.

דער שדכן גיס ארויס דורך דער טיר צום צווייטן צימער. פון קארידאָר
קומט אריין אסתר. זענדיק ווי די טיר מאכט זיך הינטער איר צו,
בלייבט זי שטין צעטראָקן, אָבער באהערשט זיך גלייך.
כ'האָב געהערט, אז איר האָט א גרוס פאר אונז.

אמעריקאנער

ווי הייסט איר?

אסתר

מיכעלסאָן.

אמעריקאנער

מיכעלסאָן? קוקט אריין אין א גאָס-ביכל, הארפנדיק אַפּטע
בליקן אויף אסתר; וי פאררירט זיך שטארק. יעס, פרייליך
מיכעלסאָן, ס'דאָ א גרוס פון אייער -

אסתר

פון מיינעם א ברודער.

אמעריקאנער

יעס, פון אייערן א ברודער.

אסתר

וואָס מאַכט ער? וואָס האָט ער געזאָגט?

אמעריקאנער

וואָס ער מאַכט? אויף אייך פרייליך, א פערטל פון
זיין פארמעגן! איר דערהאלט נישט פון אים קיין לעטערס?

אסתר

שוין אייניקע וואָכן.

אמעריקאנער

ער האָט מיר טאַקע געזאָגט, אז ער איז לעצטנס
שטאַרק ביז, דערפאר שרייבט ער נישט. ער האָט אָבער
צוגעזאָגט, אז ער וועט אייך שרייבן. פליז, ער מוז אייך
דאָך שרייבן, וואָס ער האָט מיט מיר געשיקט פאר אייך.
און איר, פרייליך, ווילט עס גארנישט זען?

אסתר

פארוואָס נישט?

אמעריקאנער

אַט גלייך, ווייז איך אייך! ער ווילט איר א פינגערל
מיט א ברייליאַנט. דאָס האָט ער פאר אייך, פרייליך, געשיקט.
פאר דער מוטער האָב איך נאָך עפּעס באַזונדערס. נאָר
דאָס וועל איך איר שוין אליין איבערגעבן. אסתר נעמט
צו דאָס פינגערל, באַטראַכט עס לאַנג.

אמעריקאנער

נו, פרייליך מיכעלסאָן, געפעלט אייך דאָס?

אסתר

זייער!

אמעריקאנער

טוט אים נאָר אַן נעמט איר האַנט, טוט איר אַן ס'פינגערל
אַ, ווי שיין! אַך, פרייליך! אייערע פינגער זענען דערצו
געבוירן. ווען איר קומט קיין אמעריקע, וואָלט איר זיך
דאָך געבאָדן אין מילך און אין האָניג.

אסתר

דערשאקן

וואָס מיינט איר?

אמעריקאנער

שרעקט אייך נישט, פרייך, איך מין קיין שום
בייז נישט. אזא ווי איר זאל קומען קיין אמעריקע, וואָרט
זי נאָכן אַראָפּגיין פון שיף גלייך געהאַט, ווער עס זאל
זי אויף די הענט טראָגן. גלויבט מיר, אז ווען איך
אליין זאל, א שטייגער, קריגן אזא פרייליך, ווי איר, וואָלט
זי דאָך ביי מיר די גליקעכסטע געווען!

אסתר

זאל איר גאָט העלפן.

אמעריקאנער

וואָס באַליידיקט איר מין, פרייליך?

אסתר

מיט וואָס?

אמעריקאנער

מיט אייער טאָן!

אסתר

וויאָזוי?

אמעריקאנער

שוין דערמיט אליין, וואָס איר זאָגט: „זאל איר
גאָט העלפן“—פאַרוואָס טאָקע נישט „מיר“?

אסתר

איך האָב אַ חתן...

אמעריקאנער

אַ שאַד! וואָס וועט ווערן פון אייך דאָ, אין דער
קבצנישער יוראַם?

אסתר

איך בעט אייך, מיט מיר נישט צו רעדן צוויי!
איך האָב אַ חתן און אים געהער איך.

אמעריקאנער

נאָך אַ לענגערע היילע טראַכטן

איך וואָרף זיך אונטער, אפשר וועט איר מיר געבן
דעם אַדרעס פון אייער וואוינונג?

אסתר

וואָס?

אמעריקאנער

כ'ווייל זיך זען מיט אייער מוטער. דאָס האָט מין
אייער ברודער געבעטן.

אסתר

פאַרוואָס האָט ער אייך דעם אַדרעס נישט געגעבן?

אמעריקאנער

מ'האָט אים גראַד אַוועקגערוּפן צום טעלעפאָן.

אסתר

קוקט אים שאַרף אָן, נעמט דעם גאָנצן-ביכל, שרייבט שנעל אָן און רוסט
זיך צו דער טיר

אַלזאָ, ווען קומט איר?

אמעריקאנער

אויב איר ערלויבט — נאָך היינט.

אסתר

אויף ווידערזען.

אַ

עס קומט אריין דער שדכן

שדכן

ווי געפעלט זי אייך?

אמעריקאנער

זייער. נאך ס'איז ארויסגעווארפענע מי.

שדכן

דער עיקר: געפעלט זי אייך, - לאזט דאס אייטער-
דיקע איבער פאר מיר.

אמעריקאנער

איך מוז אייך זאגן: איך בין פארליבט אין איר.
איר קענט דא געשמאק פארדינען.

שדכן

איר האט איר, דאכט זיך, געזאגט, אז איר וועט
זיין ביי איר?

אמעריקאנער

יא, נאך היינט.

שדכן

איכל דארט שוין פריער זיין.

אמעריקאנער

וואס ארט אייך, זאג נאך ווערן פון שידוך, וועט
איר געשמאק פארדינען.

שדכן

פארלאזט זיך אויף מיר.

פארהאנג.

צווייטע סצענע

א חסידים-שטיבל, אין א היינץ-פאליצעט מיט ספרים,
ארום די הענט-הוילע מיטן מיט בענק, אויף די טישן
העלגערט זיך האו-נישט-האו א צעריטענער סאר.
א אין זיך פארוואקסנער שפאצירט אהין און צוריק משה.

משה

ווי זי האט דאס מיך ליב געהאט! מען האט, דאכט
זיך, פון יעדן טריט אירן געקענט ליינענען, אז זי האט
מיך ליב. און לסוף האט זי אפילו מיר א ווארט נישט
אנגעשריבן. נישט מודיע געווען: שלאג זיך ארויס פון
קאפ, איך האב דין מער נישט ליב. א חוזק גאר פון
מיר געמאכט. אדעקגעפארן און גאר. אט דאס איז דער
גלאנץ פון גאלד. ווען זי וואלט מיך אויפגעהערט ליב
צו האבן און אים ליב באקומען, וואלט מיך אפשר
נישט אזוי געארט. א, גאט! אין טיפן שטיין בלייבט ער
א היילע שטיין גאט - האב איך גערוסן! הערט מיך דען
ווער? צי איז נישט גאט מיט די רייכע, גליקלעכע?
דאכט ער נישט פון די אומגליקלעכע? ער שטעלט זיך אפ,
פארטראכט זיך, הייבט אן גיין, רעדנדיק איך לעסטער! גאט איז
גוט. גאט איז פול מיט רחמנות. בלייבט שטיין פארוואס
האט ער מיר נישט געהאלפן? פארוואס האט ער נישט
געבראכט קיין פארוויסטונג אויף די, וואס האבן מיין
לעבן צעשטערט? - איך לעסטער חידער. גאט נעמט זיך

נישט אן פאר וונדיקע. ער פאלט אריין אין פעס וואס רעד
 איך זיך איין? זינדיקע? מיט וואס בין איך זינדיק?
 צי ווייל איך האב ליב? און ער, - ער האט נישט גע-
 זינדיקט? ער האט געמענט ליבן און מיר נאך מיין לעבן
 צעשטערן? ער בלייבט א לענגערע ווילע שטיין ער איז רייך,
 דערפאר מעג ער. ווייל אלץ איז פאר די רייכע. איך
 מו, כ'לעבן, זיין א גרויסער נאר, וועלנדיק דערגרייכן
 דאס, וואס געהער נישט צו מיר. חידע- שטיג געהער
 נישט צו מיר? אויף וואס האב איך א נשמה, וואס
 פילט? ווי שרעקלעך! שטרעבן מענטשן-דערגרייכן קיינ-
 מאל נישט! פילן מוזטו-דערפון קיינמאל נישט! פאלט צו
 צום ארון-קודש א! ווי שרעקלעך דו ביזט זיך נוקם אן די
 ארעמע! פאלט צוריק איז גאט אויך א פריוויילעגייט פאר
 די רייכע? אן, נישטא קיינער, וואס זאל מיר דערהערן!
 עס קומט אריין א חסיד, אונטערברומענדיק א גיגנדל, נעמט א ספר אין
 דער האנט, קוקט אין אים אריין.

חסיד

וואס איז, משה? ביסט עפעס ביי אונז געווארן
 א גאסט! נישקשה, נעם א ספר אין האנט אריין. זאל
 עס מיר זיין, וואס ס'עס דיר שאַדן.

משה

שארף

זאגט מיר, ר' זרח, ס'איז דא א גאט, צי נישט?

ר' זרח

וואס-ס? בארואיקט זיך שנעל א, משהנקע, משהנקע!
 די ביכלעך האבן דיר געבען גוט דעם קאפ פארדרייט!
 א, די ביכלעך, די ביכלעך!

עס קומען אריין א גרופע חסידים.

ר' זרח

הענדט זיך צו זי

וואס ענטפערט מען אים? ער פרעגט צי ס'איז
 דא א כביכול!

ערשטער חסיד

וואס מ'ענטפערט אים? מ'לייגט אַזא יונגעלע אַוועק
 און מען האקט אים אריין ארבעים חסר אחת, וועט ער
 שוין קליגער ווערן.

עלטערער חסיד

געלאסן

עס שטייט אין פסוק: „אל תען כסיל כאלתו“.
 פלעגט ר' איטשע מאיר, זכר צדיק לברכה, זאגן: „אין
 כל איז פאראן א פינטעלע, דאס מיינט מען: אויב ער
 האט שוין פארזוכט פון די פינטעלעך, טאָר מען אים
 נישט ענטפערן“.

משה

שארט זיך ארויס

עלטערער חסיד

א רחמנות, געבען, אויף אים. זינט דער מעשה
 מיט די תנאים גייט ער ארום, ווי אויפן עולם התורה.

ערשטער חסיד

ס'נישט די תנאים, נאָר די ליבע זיינע האט אים
 קראנק געמאכט.

עלטערער חסיד

זעט איר, דידאָזיקע זאכן האט מען אין מיינע
 יאָרן נישט געוואוסט.

ערשטער חסיד

דעמאלט זענען די ביכלעך נישט געווען.

ר' זרח

וואס דען? טאקע אזוי. ווער האט דאס אמאל גע-
וואוסט פון ביכלעך-שמיכלעך? מ'פלעגט נאך וויסן פון
דערנען, האָרן טאטע-טאטע. היינט ווייס מען נאך ביכ-
לעך. מיט די ביכלעך לייגט מען זיך און מיט די ביכ-
לעך שטייט מען אויף. דערפון נעמען זיך אלע צרות.
נאך א לענגערע ווילע שטייג איין זאך פארשטיי איך נישט,
אבער בשום אופן נישט. פארוואס שווייגן די גוטע יידן?
פארוואס אסרן זיי, למשל, נישט אט די ביכלעך?

דריטער חסיד

איר זעט דאך, אז זיי אליין גיבן אויך ארויס ביכלעך.

פערטער חסיד

הלואי וואלטן אט יענע הברה-לייט געוואלט לייזענען
זייערע ביכלעך, וואלטן זיי נישט ארויס למרבות רעה.

פינפטער חסיד

וואס דען? ווער קוקט אריין אין זיי? נעמט אפילו
אונזער בלאט: א בלאט, דאכט זיך, ווי אלע בלעטער, -
און אדרבה - פונדעם, גיט אים א היינטיק, צי ער
וויל אפילו אין אים א קוק טון.

ר' זרח

איר מיינט, אז דאס פארשטיי איך שוין יא? ווי-
באלד די פרייע לייזענען נישט, און די פרומע דארפן
נישט לייזענען, טא פאר וועמען איז עס פארט-דאס בלאט?!

עלטערער חסיד

נו! נו! איר זענט שוין צו ווייט פארקראכן.
זייערע אלע התנהגותן פארשטייט איר שוין?

ערשטער חסיד

מיר וואלטן נאך אפשר זיך געשטעלט דאווענען מנחה?

חסידים

נו! נו!

עס הערט א באהענגונג, קולות: "וידבר ה' אל משה..."

פארהאנג פאלט לאנגזאם.

דריטע סצענע

אין גארטן פארנאכט. די זון זעצט זיך אלץ נידעריקער.
עס הערט זיך א טוישטשעדיי פון פייגעלעך. מ'ס'ה זיצט
אין א זיטיקער אליינע.

אין אים פארנאכט איז דאס געווען. ווי זי האט
דאס מיר פארזיכערט, אז זי וועט אייביק זיין מיינע.
און היינט-זי איז דארט ערגעץ גליקלעך מיט איר רייכן
לעבן. און איך? - איך האב נישט צו וואס צו לעבן.
ס'הערט זיך א געלעכטער. ס'דערנענטערט זיך א גרופע בחורים מיט
מידלעך, צווישן וועלכע עס געפינט זיך אויך רחל.

ערשטער בחור

זעט, זעט, ווען מ'דערמאנט משיחן! כא, כא, זעט:
מירן ערשט גערעדט פון אים - און אט איז ער טאקע!

צווייטער בחור

ווייסט, משה? איך האב גארנישט געוואוסט, ווער
דו ביסט!

ערשטער בחור

ווער ער איז? א בחור איז ער. כא, כא, כא!

צווייטער בחור

א געלעכטער איז זיך א געלעכטער, נאר איך
האב טאקע נישט געוואוסט, ווער דו ביסט.

משה

ווער בין איך?

צווייטער בחור

רחל זאגט וועגן דיר, אז דו ביסט עפעס גאר
וואונדער.

משה

גאר וואונדער?

ערשטער בחור

זע, ווי תמנואטע ער מאכט זיך!

דריטער בחור

ער וויל מסתמא, מען זאל אים באשיטן מיט
קאמפלימענטן.

פערטער בחור

חכמעט זיך נישט. רחל זאגט, אז דו שרייבסט
לידער. ס'איז אמת?

משה

ווייס איך?

רחל

אסתר האט מיר איבערגעזונגען אייערס א ליד.
עס איז מיר זייער געפעלן. ווען איר וואלט אים אליין
געוואלט זינגען.

משה

ווען האט זי - - -

ערשטער בחור

בראווו, רחל! אט ען איינמאל! זינגט עפעס, משה.
אנישט ווייסט איר גאר וואס? לייגעט עפעס אייערס א ליד.

צווייטער בחור

וועסט ליינענען?

משה

יא.

דריטער בחור

שעט! שטיי זאל זיין, מירן באליד הערן, אי א
פאעט ליינענט.

אלע הערן שטיל. משה דעקלאמירט:

נישט בעט מיך לידער זינגען,
דערשטיקט איז דאך מיין שטייט;
נישט בעט מיך לידער זינגען —
נישט פאר מיר איז רויט.

זי קען איך פערזן ריימען,
הען מיין הערץ איז לער?
זי קען איך פערזן ריימען,
הען ס'לעשט זיך מיין באגער?

דעם טויט נאך קען איך מאכן,
דעם גרויל אויף שווערצע הענט;
די מריד פארלעשט אויף אייביק,
הען ס'ווערט א הארץ פארברענט.

ערשטער בחור

קומט, חברה, ער האט אונז פלין אריינגעזאגט.

דריטער בחור

מיר קענען דא שוין קיין גוטס נישט דערווארטן.
קומט, קומט.

אלע, אחוץ דעם צווייטן בחור, א.

צווייטער בחור

ווייסט, משה, דו האסט געדארפט ליינענען מער.

וואלסטו אויסגעוואקסן א מענטש; דערווייל וואלסטו
פארגעסן ליינע צרות.

ער לאזט זיך נאך דער גרופע, מונדערהייטנט שרייט ער:

מירן זיך נאך זען, וועלן מיר רעדן.

משה

אינדערשטיל

ווער ווייס?

טון דער גרופע דערטרעגט זיך א גאסן-קופלעטל.

משה

ווי ווייסט זענען זיי אוועק פון יענע דארטן! א
לידל, א ניגונדל, ספרים, ביכלעך... מענטשן אן נשמות!
נאך איך איינער האב א נשמה? ווי אומגליקלעך בין
איך מיט מיין נשמה. וועל איך שוין שטענדיק ארומגיין
מיט מיין נשמה צווישן אט די אלע נשמהלאזע און
זען, ווי גליקלעך זיי זענען? און דערמיט נאכמער פאר-
טיסן מיין ווייטיק? ניין, איך קען דאס נישט מער!
איך מוז מאכן צו דעם א סוף. נישט די ספרים, נישט
די, ביכלעך קענען מיין נשמה היילן. איך וועל שוין
שטענדיק-אויב איך וועל דערצו נישט מאכן קיין סוף-
ארומגיין מיט מיין צער און אויף מיינע באגענטע א ברה-
שחורה אנווארפן. ווי גליקלעך זיי זענען דאס געווען,
איידער איך האב זיי מיין ליד געזאגט, און ווי האבן
זיי זיך באמיט פריילעך צו זיין נאכדעם. ער פארשטאנעט זיך
איך קען פון לעבן נישט זינגען, איך בין אויף דער
וועלט איבעריק. — פארוואס? צי האט שוין מיין יוגנט
פארוועלקט? מיין לעבנסקוואל — אויסגעטריקנט? דער
קוואל פון לעבן איז די ליבע. אלץ, וואס ליבט, לעבט

און עקזיסטירט. איך אָבער האָב שוין נישט וועמען צו
ליבן, דערפאר בין איך אן איבעריקער אויף דער וועלט.
ווען איך האָב געליבט, האָט די זון פאר מיר געלויכטן;
היינט איז זי פאר מיר פארקאשן אויף אייביק! ווען
איך האָב געליבט, האָבן די פייגעלעך אזוי שוין גע-
זונגען; היינט קלאָגן זיי טויטגלידער, זינגען זיי מיר
קלאָגלידער - און פארשטאָרן נאָך מער מיין ווייטיק...
האָב איך זי שוין מער נישט ליב? - ניין, ניין, איך האָס
זי, איך האָב זי פיינט פאר איר חוזה מאַכן פון מיר.
איך האָב זי פיינט, ווייל צוליב איר מוז איך שטאָרבן.
און אזוי יונג, אזוי יונג. עס הערט זיך א סיגנאַל פון וועטער
ער וועט דאָ באַלד צוקומען, כ'מז עס מאַכן וואָס גי-
כער - - - אסתר! אין דיין רייכן פאלקס וועסטו מיך
נישט הערן! איך מוז אָבער רעדן, ווייל אַס באַלד -
און דאָס קאלטע אייזן נעמט ארויס פון קעשענע א רעוואַלוציע
וועט אויף אייביק מיין מויל פארשליסן, אויף אייביק
מיין ליידנדע נשמה איינשטילן. נאָך אַ וויילע-און איך
ווער אויס אומגליקעכער, אויס איבעריקער אויף דער
וועלט. אין איצטיקן מאָמענט וויל איך דיר זאָגן, ווער
ס'האָט מיר דאָס גליק גערויבט אויף אייביק, ווער עס
האָט מיך פאר אן איבעריקן געמאַכט... דער גלאַנץ פון
גאָלד האָט פאר מיר פינסטער געמאַכט, דאָס ליכט פון
טאָג, אסתר, דו האָסט מיך פאר אן איבעריקן גע-
מאַכט - - - עס הערט זיך אַ צווייטער סיגנאַל עקזיסטירט שוין
וירקלעך פאר מיר גאָרנישט מער אויף דער וועלט!
זי איז שוין אַס דאָס אייזן קיסט אויפן רעוואַלוציע מיין
איינציקער רעטער? עס הערט זיך אַ דריטער סיגנאַל איך האָב
נאָך איינמאל מינוטן צום לעבן, - וויל איך דיר דערמאָ-

נען, אסתר, די קללה, וואָס מיר האָבן ביידע געלאָזט
פאַרן אויף די, וואָס וועלן אונז צעשיידן. דו האָסט
גורם געווען צו אונזער צעשיידונג און צוליב דיר מוז
איך אַזוי יונג, אַזוי יונג שטאַרבן. זאָל פאַרן די קללה
אויף דיר! עס דערהערן זיך טריט. ער שטעלט גיך צו דעם רע-
האַלדער צום מויל אסתר, צוליב דיר שטאַרב איך אַזוי יונג!
ט'פאַלט אַ שטאַם, משה פאַלט אַגידער אויף דער ערד. אין אַ היילע אַרום
הערן זיך טריט.

81 02 75

Figure 1 consists of three line graphs showing the effect of temperature on the growth of *E. coli* O157:H7 in ground beef. The x-axis for all graphs is 'Time (h)' from 0 to 10. The y-axis is 'log CFU/g' from 0 to 4. The three graphs are for temperatures of 4°C, 10°C, and 16°C. At 4°C, the growth is minimal, reaching about 0.5 log CFU/g at 10 hours. At 10°C, the growth is moderate, reaching about 1.5 log CFU/g at 10 hours. At 16°C, the growth is rapid, reaching about 3.5 log CFU/g at 10 hours.

1990

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 26

4. 6

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

2017年12月20日 星期三

22. 5. 1991, 19.00h.

65

ע פ י ל א ג

דער צימער, ווי אין ערשטן עסט, נאך אן דער טייער-
לעבקיט, ר' בערל זיצט ביים טיש און קוקט אריין
אין א ספר. חנה קומט אריין פון קיך.

וואָס האָסטו זיך אזוי פאַרקוקט? צייט שוין צו
עסן. נעבן עסן?

ר' בערל

איך וועל נאך עסן!

חנה

ס'איז דאָך שוין אזוי שפעט!

ר' בערל

וואָס זאָל איך טון? איך קען נאך נישט עסן!
דאָס האַרץ איז מיר אזוי פול!

חנה

אוי וויי, מיין האַרץ איז צעבראָכן אויף תמיד.
נאָט ווייסט, וואָס פון מיר וועט ווערן. ער איז, נעבעך,
געגאנגען אזוי יונג אין דר'ערד אריין און מיך טרייבט
ער אויך אַהין.

ר' בערל

הער שוין אויף! הער שוין אויף!

פון גאט קומט אריין א ברייטערענער, דערלאנגט ר' בערלען א ברייט
און גיט גלייך ארויס.

ר' בערל

איטקעלע! איטקעלע!

עס קומען אריין איטקעלע און רחל.

ר' בערל

נא, לייען, טאכטערל. די אויגן מיינע דינען שוין
באלד נישט.

איטקע

נעמט דעם ברייט

דער ברייט איז צו משהן...

חנה

לייען, קינד, לייען, וואָס מ'שרייבט צו אים, נע-
בעך, לייען.

איטקע

לייענט

לייבער משה!

אין דעם ברייט וויל איך דיר אלץ אַרויסשרייבן.
ווייל בעת דו וועסט דעם ברייט לייענען, וועל איך
שוין מער צווישן די לעבעדיקע נישט זיין. דער-
פאר האָף איך אויך, אז דו וועסט מיר גלויבן
אלץ, וואָס איך וועל דאָ שרייבן, ווייל אַ טריט
פארן קבר, זאָגט מען קיין ליגן נישט. איך וועל
אָנהויבן מיט אַן ערקערונג משהנקע, איך האָב
דיך לייב נאָכמער ווי פריער, און נישט ווי דו
האָסט פון מיין האַנדלונג, מסתמא גערעכנט, אז
איך האָב דיר ווען עס איז אויפגעהערט לייב צו
האַבן. שרעקלעך ווערט מיר, דערמאָנענדיק זיך,
אז דו - דער איינציקער אויף דער וועלט פאר

מיר - האָסט אויף אַ מינוט געקענט וועגן מיר
 אזוי טראַכטן. נאָר וואָס האָב איך געקענט טון?
 האָב איך געקענט קומען צו דיר און זאָגן: איינ-
 ציקער מיינער, הער אויף מיך ליב צו האָבן,
 ווייל איך בין דיין ליבע נישט ווערט? איך בין
 נישט מער די ריינע אסתרקע, וואָס דו האָסט ליב,
 נאָר אַ צעטראַטענע. ניין! איך האָב עס נישט גע-
 קענט, און ווען איך וועל דיר דאָס נאָך אפשר
 ווייטער אין בריוו יאָ בעטן, איז ווייל אַ מינוט
 פאַרן טויט קען איך אזוי עגאָאָיסטיש נישט זיין
 און פאַרלאַנגען פון דיר, אַז דו זאָלסט מיך איי-
 ביק געדענקען און אייביק צוליב מיר ליידן. ווי
 שרעקלעך זענען עס די ליידן. אפילו איך, וואָס
 בין מער דיין ליבע נישט ווערט, איז דאָך אויך
 קיין מאָס צו מיינע ליידן נישטאָ. און ווען איך
 האָב ביז איצט מיין שריט נישט באַגאַנגען, איז
 דאָס צוליב דעם, ווייל איך האָב קיין געלעגנהייט
 נישט געהאַט דערצו. און היינט האָב איך די גע-
 לעגנהייט געקריגן.

משהנקע! איר אַלע דאָרט זענט מיך אַוודאי
 מקנא. איר מוזט אַוודאי טראַכטן, אַז איך בין די
 גליקלעכסטע, איך לעב אין רייכטום און אין גליק.
 אוי, משהנקע, ווען דו וואָלסט מיך געזען, ווען
 דו וואָלסט געפילט, וואָס איך לעב איבער יעדעס
 מאָל, ווען איך מוז זיך אָפּגעבן יעדן ברוטאָלן
 שיכור, וואָלסטו מיט דיין גרויסער נשמה מיר
 אפשר געקענט אַ גוט וואָרט זאָגן.
 משהנקע! די האַנט ציטערט מיר, ווען איך

גיי ערשט שרייבן, וואו איך געפין זיך און וואו
 איך לעב - איך געפין זיך אין אַ געזען פון
 זינד - - -

משהנקע! ווי אַ פלאַם וואָלט מיך אַרומגע-
 כאַפט, ווען איך האָב דיר די ווערטער אויפגע-
 שרייבן, איך האָב זיך נישט געקענט באַהערשן.
 איך האָב מיינע טרערן נישט געקענט איינהאַלטן.
 אוי, ווי שרעקלעך די ידיעה וועט אויף דיר
 ווירקן.

משהנקע! דו ווייסט שוין, ווער איך בין,
 וואו איך געפין זיך. דערפאַר בעט איך זיך:
 פאַרגעס, פאַרגעס מיך, די אסתרקע, וואָס דו
 האָסט ליב געהאַט, ווייס, אַז זי לעבט שוין מער
 נישט. די אסתר, וואָס לעבט נאָך, איז אַ צעטראָ-
 טענע, אַ באַפלעקטע, זי איז דיין ליבע נישט
 ווערט.

משהנקע! האָב פריער געשריבן. די
 אסתר, וואָס לעבט נאָך. אָבער ווי לאַנג וועט זי
 נאָך לעבן? נאָך אייניקע מינוט - און מ'וועט מיך
 קומען רופן. איך מוז אַלזאָ צואייילן זיך, פֿרי צו
 פאַרענדיקן דעם בריוו און מיין לעבן. ווייל איך
 האָב שוין נישט צוליב וואָס צו לעבן, און איך
 וויל מער נישט לעבן. נאָך אייניקע מינוט - און
 איך וועל שוין מער נישט דאַרפן ליידן.

משהנקע! איך שטיי שוין פאַרן קבר. דאָס
 פֿלעשעלע איז שוין אָפּן. איך בעט דיר אַלזאָ צום
 לעצטן מאָל: פאַרגעס אָן מיר, פאַרגעס.
 משהנקע! ערשט איז מיר אויפן זינען גע-

קומען דער אָוונט, אין וועלכן איך האָב דיר
פאַרזיכערט, אז איך וועל זיין אויף אייביק דיינע,
און די קללה, די קללה איז מיר אויך אויפן
זינען געקומען און מיט דער קללה „פאַרוויסטונג
זאָל קומען אויף די, וואָס האָבן אונז צעשיידט“
שטאַרבט דיין אַמאָליקע

אסתר.

מיטקע ענדיקט ליינען. ס'ברעכט אויס אַ געחין פון אלע אַנזענדע.

רחל

וואָס איז פון איר געוואָרן!

ר' בערל

צוויי לעבנס! ווער האָט זיך געריכט!

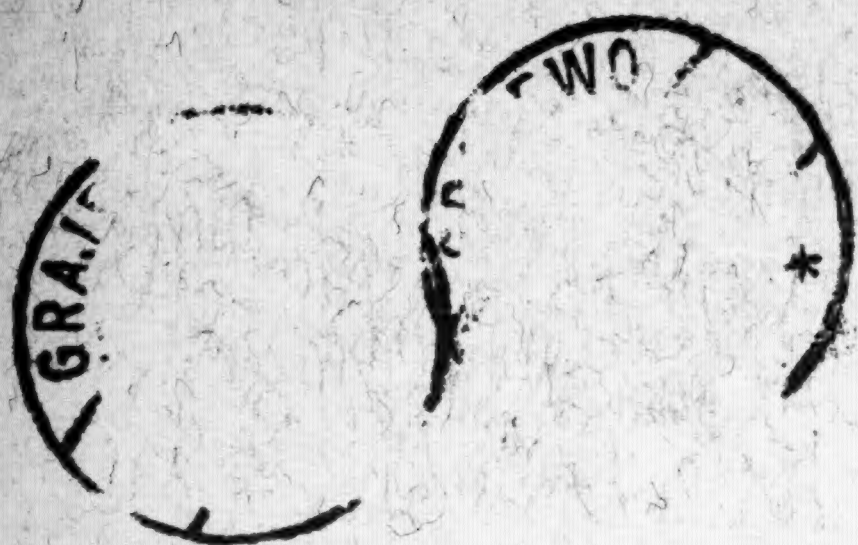
חנה

אַ קללה! אַ קללה ליגט אויף אונז.

זי הייבט אָן ספּאַזמאָטיש צו וויינען.

פאַרהאַנג.

פרייז 2 גילדן

עס ווערן אנגענומען פארשידענע סאגן-
סקריפטן צו רעדאגירן און ארויסגעבן.

80

Wydawnictwo „Lemaan Hasefer“
Warszawa, Zamenhofska Nr. 3.
Tel. 11-09-12. Konto czekowe P. K. O. 25.504

Druk „Progress“, Warszawa. Tel. 738-64.